

ГОДИШНОТО ОТЧЕТНО СЪБРАНИЕ НА ИНСТИТУТА ЗА ЛИТЕРАТУРА

На 20 декември м. г. се състоя разширено заседание на научния съвет, на което се отчете работата на Института за литература през 1962 г. В отчетния доклад на ръководството, изнесен от директора на института Георги Цанев, се разгледаха подробно научно-изследователската и научно-организационната дейност на института, дадоха се преценки за работата на секциите, отделите и музей „Иван Вазов“, изясни се въпросът за състоянието на кадрите, за материално-техническата база и пр.

Работата на научните работници през 1962 г. протече в светлината на XXII конгрес на КПСС, на Априлския и Ноемврийския пленум на нашата партия. Това беше година на голямо напрежение и остри спорове, преломен етап, в който от високата трибуна на историческия Осми конгрес на БКП окончателно се ликвидира култът към личността и свързаните с него догматизъм, схоластика, псевдонаучно тълкувателство, безстрастно регистриране на фактите, доктринерството. . . Забележителна година, в която прозвуча с огромна сила правдивото слово на партията, даде се обилна светлина на действителността, изтъкна се голямото значение на целия идеологически фронт, на нашата литературна наука. Историческите марксистко-ленински решения на Осмия конгрес на БКП разкриха пред научния колектив на института широко поле за спокойна, самостоятелна работа, внесоха пълна демократизация в споровете, мобилизираха силите на научните работници за още по-активна, безпощадна борба срещу ревизионизма и влиянието на буржоазната идеология, срещу остатъците от култа. Това беше година набърз, оздравителен процес, който разведри атмосферата и обстановката в института и даде възможност да се преодолеят всякакви дребни, лични амбиции, да застане единен, салотен научен колектив. Решенията на Априлския и Ноемврийския пленум имат голямо значение и научните работници в института се стремяха да ги прилагат конкретно в задачите, които им предстояха за разглеждане.

Централната задача през 1962 г. на института беше написването на четиратомната история на българската литература — първата системна марксистическа история на нашата литература. Голямата крачка е вече направена — том първи излезе от печат. Трябва да се изтъкне голямото творческо дело на редакторите и авторския колектив: П. Даневков, Вм. Геор-

гиев, В. Велчев, Ив. Дуйчев, К. Куев и Б. Ст. Ангелов, които през тази година положили много усилия за излизането от печат на този крупен труд. Това е най-голямото постижение през отчетната година на института.

През същото време в усилен темп продължи подготовката на втори том. Редакцията, заедно с авторския колектив, преодолеля временните трудности и в кратък срок обсъдиха материалите. Сега те се комплуктуват и в началото на 1963 г. ще бъдат готови за широко обсъждане. Едновременно с подготовката за печат на том втори от Историята на българската литература се преглеждат и обсъждат от авторския колектив статиите за том трети. Започната е и подготовката за последния том на историята.

Друга важна, основна задача, която стоеше пред колектива на Института за литература през изтеклата година, бе подготовката за Петия международен славистичен конгрес, който ще се проведе през 1963 г. в София. Научните работници съсредоточиха своите усилия за завършване и обсъждане на онези теми, които ще бъдат прочетени на конгреса като доклади и научни съобщения. Обсъжданията на готовите теми се правят на разширени заседания на научния съвет и в тях взема най-дейно участие целият колектив на института. Одобрените трудове ще се отпечатат в специален том на Известията, посветен на Петия славистичен конгрес.

След това докладчикът се спря на научната работа в секциите. През отчетната година тези основни звена в Института за литература подобриха работата си: пролича колективното участие в обсъжданията, преминали при значително повишена високостепенност; секциите се превърнаха вече в истински центрове на научно-изследователска работа; ръководно начало за всички стана планомерното и задълбочено разглеждане на важните литературни проблеми. В секциите се разработиха редица интересни теми, които имат голямо значение за разкриване на важни моменти от историята на нашата и чуждите литератури. Секцията по съветска и руска литература през тази година отчете редица завършени и обсъдени теми по важни проблеми, свързани с творчеството на Горки, със съветската литература и работническия периодичен печат у нас.

През изтеклата година излезе от печат книгата на Боян Ничев „Бранислав Ну-

шич“; обсъден и приет от секцията е трудът на Минко Николов „Бертолт Брехт“ — значително научно-критично изследване в България на един от най-интересните световни драматурзи; публикувана е в сп. „Литературна мисъл“ теоретичната студия на Искра Панова „Бележки върху стила на Вазов, Елин Пелин и Йовков“; интересни са изследванията на Ванда Смоховска-Петрова върху българо-полските културни връзки преди освободението и интересната фигура на Чайковски; готов, обсъден и приет е „Архивът на Любен Каравелов“. В том XII на Известията са публикувани интересни наблюдения върху стилно-езиковите средства на Вапцаров от Елена Димитрова; изследванията на Кръстьо Генов върху партизанските повести и романи на Марко Марчески; съобщенията на Цвета Унджиева във връзка с някои документи по Българското възраждане, открити от нея в съветските архиви и др.

Но наред с тези успехи се посочиха и някои слабости в работата на отделните секции. Нужно е още при планирането на темите да се определят различни срокове за тяхното окончателно завършване, за да не се събират и отчитат задачите в последния месец на годината. В плана на секцията за съвременна литература е налице многотемиято, което говори за разностранните интереси; всяка секция трябва да се стреми да обединява и насочва усилията на научните работници към един основен център, да групира проучванията им към основни, важни проблеми. Друга слабост е претрупването на отделни сътрудници с много извънпланови задачи, което показва, че в някои секции научната работа не върви ритмично, не се мобилизират силите на хората за по-интензивен и системен научен живот.

Научният съвет, който координира работата на секциите, през изтеклата година функционира редовно. Разискванията се характеризират с дух на колективност и разбирателство. Заседанията се извършваха планоно, обсъждаха се всички научни въпроси и трудове, които трябваха да се печатат. В научния съвет трудовете се разглеждаха и обсъждаха принципно, критично, с висока изискателност за значително повишаване на научната им стойност. Важните въпроси, които засягат интересите на целия институт, се обсъждаха на разширени заседания на научния съвет.

През годината се обсъдиха сп. „Литературна мисъл“ и „Известията“. Ясно очертаният профил на единственото у нас списание, посветено изцяло на теория на литературата, литературната история и критика вече авторитетно се утвърди сред многобройните си читатели. „Литературна

мисъл“ значително увеличи броя и качеството на рецензиите, разнообрази публикуваните материали, създаде новите, интересни рубрики: „Из литературния живот в чужбина“, „Отзиви, реплики, коментари...“ и др. При обсъждането на Известията на института се посочиха някои слабости в отделните томове и цялостните течения. Дадох се препоръки да се обнови редколегиата и да се внесе по-голяма целенасоченост, да се отразяват истинските творчески търсения на научните работници.

Много от сътрудниците на института през 1962 г. издадоха отделни книги: Л. Стоянов — „Народ и писател“, П. Динков — „Възржденски писатели“, Ем. Георгиев — „Разцвет на българската книжнина през Х—ХІІ в.“, Мех. Агваудев — „Паисий“, Б. Ничев — „Бранислав Нущич“, В. Колески — „Патосът на живота — патос на литературата“, Ефрем Каранфилов — „Герои и характери“, Г. Димов — „Кру: Григоров“, Кр. Генов — „Никола Ланков“.

Укрепиха се още по-здраво и връзките на Института за литература със съответните институти в другите социалистически страни. Наши сътрудници бяха командировани в чужбина, откъдето донесоха ценни сведения и материали, нужни за техните проучвания. През отчетния период у нас гостуваха редица учени от чужбина: съветският българовед проф. Дмитрий Марков, проф. А. Мазон — Франция, Д. Хронкова — Чехословакия, Ристовски — Югославия и др.

Все по-голям става прекият досег на научните сътрудници с цялостния живот в страната, все по-активно те подпомагат идеологическото възпитание на нашия народ с масово участие в мероприятия от културен и литературен характер — обсъждания и конференции, научни сесии и чествувания, изнасяне на доклади в София и провинцията. След това докладчикът се спря на предстоящите задачи на секциите и института за 1963 година: „... Има още редица важни проблеми, които стоят като основни задачи за нашата научно-изследователска работа. Тези проблеми са свързани главно с някои нови задачи, поставени пред идеологическия фронт след VIII конгрес на Българската комунистическа партия“. По-голяма част от тях влизат в обсега на секцията по съвременна литература, но засягат и дейността на другите секции. Затова с обединени усилия могат да се разразят проблемите за невите черти на полжителния терсй в нашата съвременна литература, по-цялостно да се разкрие образът на комуниста в сегашния етап на развитие, идеалът и неговата орга-

низираща роля за характера на героя и пр. Наред с тях стоят още редица проблеми пред останалите секции, като: за жанровото разнообразие на литературата, позадълбочено изучаване метода на социалистическия реализъм и отношението му към останалите художествени методи, налага се още по-усърдно да продължи работата върху по-обстойното изучаване спецификата на литературното творчество — стил, теория на жанровете и др.

Докладчикът наблегна, че изучаването на нашата литература трябва да върви успоредно с изучаване развитието на другите литератури, което ще даде възможност по-лесно и по-ясно да се разкрият новите прогресивни явления в световен мащаб. Наред с работата на секциите, Г. Цинев изтъкна, че през 1963 г. трябва да продължи още по-упорито работата по написване на заплануваните томове от Историята на българската литература, да започне подготовителната работа по новото голямо творческо дело на института — Речник на българската литература.

Допълнения и уточнявания по доклада направили: П. Динев, Хр. Дудевски, Ст. Божков, Ем. Георгиев и С. Баева. След това започнаха изказванията.

Емил Георгиев изтъкна, че излезлият от печат том първи на Историята на българската литература е безспорен успех, от който обаче трябва да се направят делови, практически изводи за по-добрата организаторска работа за следващите томове. Написаните и предадени още преди 3—4 години материали от авторите остаряват, докато се подготвят за печат и ето защо е нужно да се ускори темпът на работата — обсъжданията и поправките да стават по-планово и системно, без отлагане, без загуба на време. Като ръководител на секцията за „славянски и западноевропейски литератури“ той посочи голямата необходимост да се осветляват хората за прогресивните явления не само в западноевропейските литератури, но и за прогресивните явления в световната литература. Това налага да се назначи поне още един щатен сътрудник за западноевропейски литератури към секцията.

Емил Георгиев изказа своето становище, че напоследък в института се е създало мнение — да се дава широк път на ония работи, в които стилът е повече есеистичен и афористичен. Тези трудове наистина могат да се четат с удоволствие и на „един дъх“, обаче Георгиев смята, че такъв начин на писане не винаги може да реши научния въпрос. Той поведе спор за стила и езика на научните работи и изяви несъгласие с пред-

почитанията към есеистичен стил. „Струва ми се — каза Ем. Георгиев, — че стилът на научното изследване трябва да бъде друг. . . Ние трябва да намерим истинския научен стил на института, трябва да намерим пътя на нашия институт като учреждение, в което се разработват научни проблеми в цялата им сложност и дълбочина. . . Аз мъчно мога да си представя една есеистично написана работа например за Бозвели, за писателите от 18 век. . .“ Тези думи предизвикаха някои реплики.

Петър Динев в изрази своето съгласие с увода на доклада, като забеляза, че трябва да се даде повече място на въпросите — доколко институтът със своята работа стои на равнището на съвременната литературоведска наука, да се каже доколко институтът догонва големите проблеми, които ни поставя партията. „Нашите очи са обърнати към това — заяви Динев, — което става в Съветския съюз. През изтеклата 1962 г. хората от института много живо се интересуваха от това, което ставаше в съветската литература, нашият институт се стремеше да се издига на такова равнище, на каквото се намира литературоведческата мисъл в Съветската страна. . .“

Той е на мнение, че в отчета трябва да се изтъкне като важна заслуга на института излизането от печат на том първи от Историята на българската литература. Динев засегна въпроса за кадрите, за грижите на ръководството на института към привличане на работа хора с интереси и талант, които ще дадат своя безспорен влог в нашата литературна наука. Той обърна внимание на необходимостта от подготвянето на повече аспиранти с оглед на бъдещото развитие и перспективи на института. Динев изрази своите впечатления, че все още липсва добра индивидуална и колективна организация на работата, въпреки че има налице хора със сериозни научни интереси. Много от сътрудниците на института се възмущават от споровете в областта на литературата, но все още малцина превръщат тези външния в реалност. След това Динев се спря на въпроса за необходимостта от изучаването поне на един западен език. Той завърши изказването си, като припомни важната задача, която стои за разрешението пред колективна на института — работа по издаването на запланувания Речник на българската литература.

Минко Николов намира, че изтеклата 1962 г. е рекордна по станалите в института заседания, събрания и обсъждания. Характерното за тях е това, че те протекоха много плодотворно, разчитаха препятствията, които спираха

работата на научните сътрудници и в тях ясно проличаваше духът и линията на XXII конгрес на КПСС. Той посочи, че сегашното разведвяване дава възможност за усъвършенстване на нашата методология, за намиране мястото и ролята на творческата личност в литературознанието. Съветският печат ни дава прекрасни възможности, за да се види кои проблеми и въпроси възбудят съветските литературоведи, които имат широк поглед към световния литературен процес и усилено подготвят труд за история на световната литература. По-нататък М. Николов заsegна изключително важния въпрос за критиката: „Ние трябва да върнем загубения авторитет на критиката и дори ако щете — на литературознанието. . . Работата не се състои само в библиографирането на факти, а се налага да се прочетат наново авторите, да се види добре авторът, да се открие онова, с което той е съзвучен с нашето съвремие. . . да се открият нови аспекти в творчеството на стари автори. . .“

Минко Николов направи сериозно възражение на становището, което изказа Емил Георгиев по въпроса за стила, за начина на писане от научните работници в института. Според М. Николов това становище е неправилно, защото има методи, жанрове и стилове, които дават право на автора сам да прави подбора си според своята тема, според индивидуалните си предпочитания и възможности. Едни пишат по-есеистично, по-раздвижено, а други — по-сухо, по-академично. Съществено е да не се пише безлично, както беше по времето на култа.

По-нататък М. Николов обърна вниманието на присъстващите върху специализацията, която трябва да стане важна задача за всеки научен работник. „Прави впечатление — каза той, — че в Съветския съюз се надигат гласове за изследване от наши позиции на въпроси, окупирани от буржоазното литературознание. . . Към тази окупирана територия ние трябва да настъпим. Повече от двадесет години марксистческото литературознание не се занимава сериозно например с въпроса за психологията на литературното творчество. . .“

Христо Дудевски се изказа по въпроса за изследване на литературните връзки, като изхожда от задачите на секцията за руска и съветска литература. Той предложи ръководството на института да постави на специално обсъждане въпроса за методологията на изследванията върху литературните връзки.

Иван Цветков изтъкна, че вре-

мето, в което живеем, върви бързо, стремително напред, че в науката стават големи пресеци, които поставят пред колектива на института нови, трудни, но осъществими задачи. Измени се начинът на писане, разчупиха се старите рамки; даде се простор по-широко да се разкрият творческите личности. След това той се спря на контакта, който трябва да установят и поддържат научните работници със световното литературознание на Изток и Запад, да се поощрява не само изучаването на западни езици, но и опита на тези страни в областта на литературознанието.

„Изтеклата година — заяви Ив. Цветков — беше не само година на изпитания, но и година на утвърждаване на института в нашия литературен живот“. Той изтъкна, че институтът се развива по верен път, все повече става притегателен център за младите литературоведчески сили. По-нататък той се спря на въпроса за кадрите, за попълване на щата на института с млади, талантливи хора, да се провежда активна и перспективна политика за попълване на отделните секции.

Към всичко важно и ползжително в доклада се присъедини и Кръстьо Генов. Той посочи, че решаващо звено в работата на колектива на Института за литература е преди всичко добрата организация. Организационните форми трябва да отговарят на подема, на новите намерени процеси в нашия литературен живот. Той пожела научният съвет и целият колектив да помислят за обновяването на формите на работа, да се издигне на по-високо равнище научната дейност.

Председателстващият със задоволство изтъкна хубавите, конструктивни и делови изказвания и благодарни за вниманието, с което целият колектив се отнесе към доклада. Той отново отбеляза огромните събития, които стават в нашия живот, които ръководят и осветляват нашата работа след XXII конгрес на КПСС и VIII конгрес на БКП.

Георги Цанев отговори на въпросите за чествуването на Паисий, подготовката за чествуване 1.100-годишнината на славянската писменост и даде разяснения по въпроса за закъснението на някои доклади за Славистичния конгрес. За тази цел е необходимо да се подготвят повече изказвания по въпросите на славистиката. Все в тая насока Г. Цанев изтъкна, че за секцията за славянски литератури се търсят млади и способни хора.

Докладчикът възрази на становището на Ем. Георгиев във връзка със стила: „ . . . Колкото хора има, толкова и стилове могат да се открият. . . Всички не могат

да пишат еднакво и не бива. Няма лош стил, а има лошо писане. Стил, който вярно и ясно предава мислите на автора, е хубав стил. Общ стил не може да има!“

По-нататък Г. Цанев обобщил мислите на изказалите се по въпроса за издигане на нашата литературна наука на равнището, на което ни задължава марксистическата наука, да се догони съветското литературнознание. Той заостри вниманието на присъстващите върху максималното

използване на собствените сили, способности и време, за да се издигне на по-високо ниво нашата литературна наука. След това той се спря подробно на въпроса за кадрите и благодари за активното участие на целия колектив в творческата работа през 1962 година. Благодарение на общите усилия равностметката на Института за литература тази година е по-радоствна.

ОБСЪДЕНИ НАУЧНИ ТРУДОВЕ В ИНСТИТУТА ЗА ЛИТЕРАТУРА

В Научния съвет

В две заседания (на 15 и 22 ноември м. г.) на научния съвет при Института за литература бяха обсъдени трудовете за Славистичния конгрес на Е м и л Г е о р г и е в — „Общи закономерности в развитието на славянските литератури“; К у ю К у е в — „Идеята за славянско единство в поезията на Петър Прерадович“ и на Г е о р г и Д и м о в — „Традициите на руската революционно-демократическа естетика във формирането и развитието на българската литературна критика“.

На заседанията присъстваха повече от 30 научни работници, сътрудници и литературоведи, които взеха активно участие в разискванията. Двете обсъждания се председателстваха от директора на Института за литература Георги Цанев.

По докладите за Славистичния конгрес се изказаха: Кр. Генев, Б. Ничев, П. Диников, Л. Минкова, В. Смоховска-Петрова, Г. Вълчев, Ефрем Каранфилов, Ст. Каролов, Ил. Конев, Ив. Цветков, М. Николов, А. Тодоров и др. Накрая председателстващият Г. Цанев обобщил изказванията. По доклада на Ем. Георгиев той изтъкна, че авторът се е заловил с много трудна задача — да установи общи закономерности в развитието на славянските литератури и затова може би не е разрешил всички въпроси по темата. Нужно е Ем. Георгиев да заостри още повече вниманието си върху социалистическия реализъм и марксистко-ленинската методология, да изтегли на преден план специфичните закономерности в развитието на славянските литератури, да изясни някои неточни положения, да се съкратят дългите цитати и авторът да се съобрази с бележките на изказалите се. По доклада на К. Куев председателству-

ващият отбеляза, че работата е актуална и интересна, наситена с материали из живота и творчеството на Петър Прерадович. Г. Цанев изказа мнението, че трудът би спечелил повече, ако е систематизиран по проблеми, но и в тоя си вид работата трябва да се сбие и стегне. Изтъкна се, че докладът на Георги Димов е правилно построен, убедителен, не се посочват само факти, а се разработват задълбочено въпросите за влиянието на руската революционно-демократическа естетика във формирането и развитието на българската литературна критика. Препоръча се на автора да направи някои допълнения.

На 29 ноември 1962 г. научният съвет при Института за литература обсъди „Архивът на Любен Каравелов“, подготвен за издаване от Цвета Унджиева, Лиляна Минкова и Дочо Леков. Заседанието се председателствуваше от директора на института Георги Цанев, който даде думата на рецензентите Петър Диников и Илия Конев. По представения труд се изказаха Г. Боршукков, С. Баева, К. Възньозова, Г. Цанев, П. Диников, Ст. Божков, Л. Минкова, Д. Леков и Ил. Конев.

Особено оживено преминаха разискванията по въпроса за езика и правописа на издаваните архивни материали, като се препоръча езикът да се запази такъв, какъвто е в оригиналите, а правописът да бъде осъвременен. Изказа се пожелание, през тази година да се изработи специална инструкция за издаване на архивни документи. Рецензентите и изказалите се изтъкнаха колосалния труд, извършен от съставителите във връзка с издирването,